

Den eksistentielle tilbedelse

Tilbedelse af Gud er noget, som for mange står som noget fjernt og kompliceret – men i virkeligheden er det uendelig enkelt, skriver den svenske biskop i denne artikel¹

Af biskop Anders Arborelius²

"Gud er Gud, og vi er vi". Denne selvfølgelige og noget trivielle sentens er en begrundelse for tilbedelse. Det er egentlig enkelt at tilbede. Bare ved dét, at vi er til og skabt af Gud, er vi rettet mod Ham. At være skabt af Gud er at være skabt til tilbedelse. Den, der er skabt, tjener sin Skaber ved at være til. Ved at være dét, vi er, og ved, at vi har fået denne gave og er blevet til takket være Ham, tilbeder vi Ham. Dette er selve grundrelationen mellem Gud, der er Skaberen, og os, der er skabt.

Det virker, som om mennesket altid har anet dette. På hulemalerierne, der anses for at være de ældste billeder, lavet af menneskehånd, ser man en slags spor af en kult, en tilbedelse, en religion. Det første, mennesket ville illustrere, var, at det har en forbindelse til en højere magt, til Gud. Egentlig er det også således i den kristne kunst. Et af de ældste kristne billeder, vi har, er et billede af en kvinde i katakomberne i Rom. Hun står med løftede hænder i orante-stilling³ for at tilbede Gud.

Der findes tilbedelse på forskellige niveauer. Mennesket er skabt til at tilbede, skabt til Gud. Gennem Kristus og hans åbenbaring bliver vi endnu mere bevidste om dette, og vi må af hjertet tilbede Gud.

Men lad os nu holde os til det første niveau. Som kristne springer vi af og til over det niveau. Vi glemmer, at vi er skabte, inden vi kan blive frelst. Det kan let blive til, at vi halter os frem. Jeg tror, at det er meget vigtigt, at vi netop i vor tid opdager den såkaldte eksistentielle tilbedelse. Bare ved at være dem, vi er, lever vi egentlig i en tilbedelse af Gud. Intet menneskeligt står udenfor denne grundrelation. Gud har skabt os, og skabelsen er en igangværende proces. Gud dannede ikke men-

---

¹ Artiklen, som gengiver et foredrag på grundlag af en båndoptagelse, er på svensk trykt i tidsskriftet "Karmel", årgang 2005, nr. 4.1. Den er oversat til dansk af Jacob Thomsen.

² Anders Arborelius er karmelit og katolsk biskop i Sverige

³ Af latin: bedende

nesket som en robot. Vi bliver stadig skabt af Guds hånd. Skabelsen foregår stadigvæk. Gud ophører ikke med at skabe os, for så ville vi ikke kunne eksistere. Alene dette udgør grundlaget for vor relation til Gud. At erkende og sige ja til dette er tilbedelse. Alt, hvad jeg er, tænker, kender og har, udtrykker mit forhold til Gud.

Vi kan sige, at vi er den omtalte orante-figur. Man har undertiden diskuteret, om kvinden i katekomberne er Kirken, Jomfru Maria eller en almindelig kvinde i bøn. Egentlig er det det samme. Kirkens inderste hemmelighed er, at den til stadighed tilbeder sin Herre og Brudgom Kristus. Vi ser det allertydeligst i Jomfru Maria, som er Kirkens urbillede. Samtidig er vi selv kaldede til at blive denne person i tilbedelse. Vi er det allerede. Vi er allerede det skabte væsen, som lever i tilbedelse, bare ved at vi er til. Dette må vi få øjnene op for. Når det går op for os, at vi til stadighed er genstand for Guds skabende handling, ændres livets farve og melodi. Bare ved at være til kan jeg bekræfte dette, og da lever jeg i tilbedelse. Da erkender jeg Gud som min Herre og Skaber.

Jeg erkender min totale afhængighed af ham. Det kan være svært for mange at erkende, at de er afhængige. Meget i vor kultur går ud på, at vi skal være uafhængige. Man skal stå på egne ben så snart som muligt. Man vil ikke være afhængig af nogen eller noget. Af og til har individualismen næsten fået latterlige proportioner. Samtidig længes mennesket efter en ægte afhængighed. Der findes en falsk og farlig afhængighed, men der findes også en ægte, sund og dyb afhængighed. Bare ved dét, vi er ved at være skabte, er vi helt afhængige af Gud. Det er min store lykke at indse, at jeg til stadighed er afhængig af min Herre og Skaber. Bare ved at sige ja til dette giver vi Gud den tilbedelse, som tilkommer Ham på dette plan.

Jeg er jeg, og Gud er Gud. Når jeg erkender, at jeg har min tilværelse fra Gud, at jeg får alt fra ham, så giver jeg Gud den gudsdyrkelse, som tilkommer Ham. Just dette er lidt fremmed for os, for når vi hører ord som bøn og tilbedelse, så tænker vi, at dette er til for vor skyld. Vi kan ikke tænke det højt, for vi er opdraget til at være uselviske. Men alligevel har vi en forestilling om, at dette i første række skal tilføre os noget. Gud skal give os noget. Det har han allerede gjort ved at gøre mig til dét, jeg er. Men så må jeg på min side give mig tilbage til Ham som en tilbedelseshandling og overdragelse. Vi beder og går til messe ikke for vor egen skyld, men for at erkende vor afhængighed af Gud og for at give Ham vor tilbedelse. Dette giver os en uhørt frihed. Så behøver vi ikke hele tiden vurdere og tænke: "Hvad siger dette mig nu? Hvorledes føles det? Hvad får jeg ud af det?" I vort forbrugersamfund er vi hele tiden præget af forventning om at gøre nye opdagelser, at det skal mærkes på en måde, at det skal give os noget. En af de største hindringer for at leve i tilbedelse og bøn er, at vi har en forestilling om, hvordan det skal være, hvad vi skal mærke og få ud af det. Får vi så intet ud af det, tror vi, at det ikke er noget. Det er meget tragisk.

Tilbedelse er at være dét, jeg er i relation til Gud, at være afhængig af Ham og deri finde min dybe lykke. I den gamle katekismus blev der spurgt: "Hvad er livets mening?" Om det skriver man store bøger i vor tid. I katekismen gives der det enkle svar: At tjene og tilbede Gud. Så enkelt er det. Men i vor sofistikerede tid vil man have det udlagt. Men egentlig er det så enkelt. Finder jeg frem til denne grundtilbedelse af Gud, så har livet en skønhed, en dybde uden lige. Hvordan end det ydre ændrer sig, ved jeg, at dét, jeg just nu gør, er min måde at tilbede Ham på. Hele mit liv er en tilbedelseshandling. Jeg er skabt for at give Gud den gudsdyrkelse, den tilbedelse, som tilkommer Ham. Den måde at udtrykke sig på er lidt fremmed for vor måde at tænke på. Ordet religion antyder det grundlæggende bånd, der binder os til Gud. Vi tænker, at tilbedelse og kult skal være noget andet, noget som vi føler er skønt eller fint. Men det ligger meget dybere end alt, vi kan opleve og erfare.

Det er en uhørt befrielse, når det går op for mig, at jeg kan tilbede Gud, selvom jeg slet ikke føler mig from eller oplagt til det. Jeg kan give Gud den gudsdyrkelse, der tilkommer Ham, også når jeg er i dårligt humør eller har ondt i maven eller er i konflikt med min faglige repræsentant – eller hvem det nu er, jeg har det svært med. Vi må lægge alle forventninger bort om, at det skal være på en bestemt måde. Jeg kommer til at opleve en rent eksistentiel tilbedelse, som jeg får ved at være

skabt i Guds billede. Som Guds billede giver jeg Ham tilbedelse, også når jeg ikke er dybt bevidst om eller tænker på, at jeg er Guds billede, Guds mesterværk, Guds skabning. Så lever jeg i tilbedelse for hans herligheds skyld. Den dimension har vi ofte tabt i vor tid. Bare ved at være det, vi er, udgør vi en levende tilbedelse af Gud.

Vor afhængighed af Gud er så stor, at den på en vis måde tilfører Ham noget. Jeg siger det med en vis tøven, for det er let at misforstå en sådan tankegang. Vi skulle kunne sige, at det glæder Gud, at jeg er, hvad jeg er. I en vis spiritualitet anvender man gerne denne udtryksmåde, fx Thérèse af Lisieux (1873-97). Hun siger: "At behage Gud (faire plaisir à Dieu)". Det er måske et ord, vi har svært ved at forstå, men det er vidunderligt. Bare ved at være dét, jeg er, behager jeg Gud, glæder jeg Gud, giver jeg ham noget. Hver skabning er altså noget, som behager Gud, ophøjer og tilbeder Gud. Alt skabt gør det ved at være til. Forskellen mellem os og den øvrige skabning er, at vi kan være bevidste derom. Vi kan tilbede og forherlige Gud på en bevidst måde. Vi er skabningens stemme. Fuglene tilbeder Gud ved at flyve omkring. Blomsterne tilbeder Ham ved at vokse. Vi giver stemme til hele skabningens og hele universets tilbedelse. Dette er et meget elsket tema hos kirkefædrene. Hele skabningen er som en lovsang. Men nogen må formulere den, bære den frem på en bevidst måde. Forskellen mellem den øvrige skabning og os er, at vi bevidst kan afbryde lovsangen. Vi kan sige: "Jeg vil ikke tjene, jeg vil ikke tilbede, jeg vil ikke Gud." Derfor er det, at vi behøver frelse, for at vor lovsang skal tage del i Jesu egen lovsang af Faderen.

Men vi holder os til det første niveau, for jeg tror, at det er ganske ukendt for mange kristne i vor kulturkreds. Man plejer at sige, at man i nordisk teologi meget hurtigt er hoppet over skabelsen og har betonet frelsen. Man siger ofte: Jeg er frelst. Man siger ikke: Jeg er skabt. Dette tror jeg er noget tragisk. Så svæver man ofte i luften. Tilbedelsen bunder så ikke i vort væsen, men bliver noget, vi tænker, føler eller mærker. Men når vi har opdaget, at vi allerede på det skabtes plan er skabelsens stemme, som giver Gud tilbedelse – da går det op for os, at hele vor eksistens har tilbedelse som grundtema, og at ikke alt afhænger af vor evne til at opleve eller mærke, men at vi i hele vor eksistens er bestemt til at tilbede, eftersom vi tilhører Gud. Theresa af Avila (1515-82) siger: "Jeg tilhører dig. For dig er jeg jo skabt." Gud giver mig min eksistens, og jeg fortsætter at tilhøre Ham.

På dette plan, som vi kalder den eksistentielle tilbedelses plan, lever alle mennesker uanset religion eller ikke-religion. Det hører med til at være et skabt menneske, at man skal give Gud tilbedelse. Alene ved at være til er mennesket en tilbeder. Vi kan opdage mennesker, som aldrig har hørt noget om Kristus eller Kirken, men som alligevel kan leve på dette plan. Det er dem, man af og til kalder de anonyme kristne eller de gode hedninger. I Kirkens historie har man forskellige benævnelser for disse mennesker. På en måde har de rent spontant opdaget dette. Men desværre har de fleste nok ikke gjort det. Alligevel kan de have en anelse om det i visse øjeblikke. Vi kan mærke hos en del mennesker, hvor vi mindst skulle kunne ane det, at der findes lyse øjeblikke, da de ser deres totale afhængighed og finder deres glæde derved. Det kan være i en katastrofe eller en vanskelighed. Dette ligger så dybt i mennesket, og det er egentlig derfor, at det er et menneske, at det ud fra det naturlige plan kan indse, at det har dette dybe kald, og at det finder sin glæde i at være afhængigt af en højere magt.

I vor katolske tradition bygger man bevidst hele bønnens virkelighed på denne grund. Dét, vi får gennem Jesus Kristus, fuldender den naturlige virkelighed. En sentens, som man til stadighed anvender, er, at nåden fuldender naturen: "Gratia perficit naturam".⁴ Gennem Jesus Kristus bliver skabningen forædlet og fuldendt. Det gælder alting, også bønnen. Den findes der allerede. Jeg tror, at det for mange kristne i vor kultur ville være en dyb befrielse at opdage, at deres bøn har sin rod på dette plan, at den findes der, at de er tilbedende væsner bare ved at være til, at skabelsen indebærer et så dybt bånd mellem det skabte væsen og Skaberen, at det er helt afhængigt af sit udspring.

⁴ Thomas af Akvin, Summa Theologica, I, q. 1. a. 8 ad 2. Red.

Det betyder, at vi i alle ting kan give Gud tilbedelse. Det er ikke noget, der er begrænset til visse tanker, stemninger eller steder, men den er selve grundeksistensen. Ved at jeg er, hvad jeg er, giver jeg Gud tilbedelse. Jeg giver Ham den gudsdyrkelse, som tilkommer Ham.

På erfaringens plan ytrer tilbedelse og gudsdyrkelse sig som en kombination af bæven og fortrøstning. Der er både en dyb ærefrygt og en bæven overfor dét, som er større. Men samtidig findes der dyb tillid og fortrøstning. På en måde går disse ting ind i hinanden. Det bliver endnu tydeligere i og gennem Kristi åbenbaring, men det findes allerede på det naturlige plan. Også i andre religioner kan vi se en slags kombination af gudsfrygt og tillidsfuld fortrøstning. Begge disse poler må altid findes sammen. Gud er uendelig stor, ophøjet og hellig. Vi ser det i Esajas' kaldsvision.⁵ I episoden om den brændende busk ser vi denne bæven, ja næsten skræk for den levende Gud.⁶ Samtidig findes der en dyb fortrøstning og tillid til denne Gud, som har speciel ømhed og kærlighed til mig. Dette må forenes. Men findes kun det ene eller kun det andet, så er der noget, som halter eller er galt. Det, som savnes i vor tid, tror jeg, er ærefrygt og bæven for ikke at tale om gudsfrygt, som for mange er noget meget fjernt. Hvornår hørte I sidst en prædiken om gudsfrygt? Det ligger langt borte fra vor tids bevidsthed, at vi overfor Guds hellighed må tage vore sko af, når vi træder på hellig jord. Kun ved at være, hvad vi er, findes denne dybe ærefrygt og bæven for Guds væsen.

Gud er Gud, og vi er vi. Vi er totalt afhængige af Ham og finder vor dybeste lykke i det. Der er ikke tale om lykke som en lykkerus eller lykkepiller uden bund i virkeligheden. Jeg ved, at her hører jeg hjemme. Denne verden er mit hjem. Det er således, hvordan man end føler det. Denne verden har Gud givet mig som mit guddommelige miljø, hvor jeg kan møde Ham.

Til sidst vil jeg give et lille praktisk vink om, hvordan vi kan opøve dette. Den klassiske måde er at knytte tilbedelse til åndedrættet. Vi har det i mange religioner, og vi har det i kristendommen: Hvert åndedrag kan blive en tilbedelseshandling. Ingen kan sige: Jeg har ikke tid til at bede. Vi kan i stedet spørge: Har du så tid til at drage ånde? Jo, det har jeg. Så har du også tid til at bede. Vi må opdage, at der i mig er noget, som binder mig til livets oprindelse. Så længe jeg lever, ånder jeg. Så længe jeg ånder, tilbeder jeg. Det kan ofte være en stor glæde at opdage, hvor enkelt det er at leve i denne tilbedelse, at jeg ved hvert åndedrag kan begynde på ny i dette liv, at der i mig findes tilbedelse, selvom jeg ikke tænker på det. Det sker til stadighed. Så kan man lidt efter lidt, som man gør i visse spiritualiteter og traditioner, knytte dette til Jesu navn eller en anden bøn.

Det gælder at blive bevidst om, at jeg har fået livets gave af Gud, at jeg har fået min eksistens af Gud, og dette bliver meget tydeligt i åndedrættet. Da kan jeg give mig til Gud i tilbedelse. Jeg ånder ind, og jeg får alt. Jeg ånder ud, og jeg giver alt. Der har vi strukturen for al bøn. Det er så befriende enkelt, men vi er ikke altid enkle. Vi er så komplicerede, at vi har svært ved at tage det til os. Der er ting, vi har hørt mange gange, men alligevel tager det tid, inden vi rigtig kan bekræfte, at jeg er et væsen i tilbedelse. Jeg er totalt afhængig af Gud, og jeg finder der grunden til min eksistens, grunden til min lykke. At være til er at være i tilbedelse. Forsøg at blive ved med at være på dette trin.

⁵ Es 6,1-5: I kong Uzzijas dødsår så jeg Herren sidde på en højt ophøjet trone, og hans slæb fyldte templet. Serafer stod omkring ham. De havde hver seks vinger; med de to skjulte de ansigtet, med de to skjulte de fødderne, og med de to fløj de. De råbte til hinanden: »Hellig, hellig, hellig er Hærskarers Herre, hele jorden er fuld af hans herlighed!« Deres råb fik dørtappene til at ryste, og huset fyldtes med røg. Da sagde jeg: »Ve mig, det er ude med mig, for jeg er en mand med urene læber, jeg bor i et folk med urene læber, og nu har mine øjne set kongen, Hærskarers Herre.« – Red.

⁶ 2 Mos 3,1-6: Moses vogtede får for sin svigerfar Jetro, præsten i Midjan. Da han engang havde drevet fårene langt ud i ørkenen, kom han til Guds bjerg Horeb. Der viste Herrens engel sig for ham i en flammende ild fra en tornebusk. Moses så, at busken stod i lys lue, men at den ikke blev fortæret af ilden, og han tænkte: »Jeg må hen og se nøjere på dette mærkelige syn! Hvorfor brænder busken ikke?« Men da Herren så, at han gik hen for at se det, råbte Gud til ham inde fra busken: »Moses! Moses!« Han svarede ja, og Gud sagde: »Du må ikke komme nærmere! Tag dine sandaler af, for det sted, du står på, er hellig jord.« Og han sagde: »Jeg er din faders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud og Jakobs Gud.« Da skjulte Moses sit ansigt, for han turde ikke se Gud. – Red.

Det er en stor hjælp at have sin rod her. Når vi siden trænger ind i denne virkelighed, som vi kalder tilbedelse, så har den altid sin grund i, at vi er skabte i Guds billede. Gennem Kristus, åbenbaringen og nåden bliver tilbedelse mere og mere vidunderlig, men man kan aldrig forlade det første trin. Vi udskrives aldrig af første klasse, for vi forbliver altid skabte.

Vi bliver ikke noget andet end dét, vi er. Det er grundfristelsen, at vi vil være en anden eller noget andet. Man har sagt, at mennesket ikke vil være menneske. Enten vil mennesket være et bæst eller en engel. Der er noget om det. Fristelsen findes på det ene eller det andet plan. Men jeg skal være dét, Gud vil, at jeg skal være. Så kommer vi også ind på det psykologiske aspekt, at acceptere, at jeg ikke er som et vist idol eller en bestemt helgen, men dette skøre og skrøbelige væsen, og det er sådan, Gud vil have mig. Det er kun mig, som kan tilbede Gud, ikke nogen drømmeskikkelse, som jeg gerne ville være, men det er mig, hvis jeg accepterer og tager imod dét, Gud giver mig. Så giver jeg Ham den tilbedelse og den gudsdyrkelse, som tilkommer Ham, der fra evighed har villet, at jeg skulle være mig og ikke nogen anden. Som en sekundær følge får det ofte en efterklang på det mere psykologiske og erfarbare plan, men det er ikke dét, som er pointen, selvom det er med i Guds plan. Det vigtige er at indse, at jeg i min totale afhængighed af Skaberen giver Ham tilbedelse, og da finder jeg også mit eget jeg, sådan som Gud vil, at det skal være. Det kan lyde lidt filosofisk. Men tænker vi efter, er det så enkelt bare – åndedrag for åndedrag – at lade sig skabes og besvare gaven ved at give sig til Gud.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk